

С Т А Н О В И Щ Е

от доц. д-р Михаил Иванов Груев – СУ „Св. Климент Охридски“/
Държавна агенция „Архиви“ – член на научно жури за провеждане на
конкурс за заемането на академичната длъжност „професор“ в
Богословския факултет на Софийския университет „Св. Климент
Охридски“ в професионално направление 2. 4. – Религия и теология
(Църковно право, Устройство и управление на БПЦ), обявен в ДВ, бр.
57/ 26.06.2020 г.

Конкурсът е обявен и проведен при пълно спазване на ЗРАСРБ, правилника за приложението му, както и на Правилника за условията и реда за придобиването на научни степени и за заемането на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“. Документи за участие в него е подал единствено доц. д.б.н. Дилян Николаев Николчев. Той участва в конкурса с една публикувана монография (различна от дисертационните му трудове и първата му хабилитация) и 14 студии и статии.

1. Преподавателска дейност

Доколкото заемането на академичната длъжност „професор“ означава преди всичко достигането на своеобразен връх в преподаването на съответната материя и в създаването на своя собствена школа от ученици и последователи, от особена значимост ми се струва преподавателския опит на кандидата. Както сам посочва в своята академична автобиография, той започва като хоноруван преподавател по *Църковно право и устройство и управление на Българската православна църква* през 1994 г. Година по-късно той става щатен асистент по тази дисциплина в Богословския факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. През 2006 г. Николчев се хабилитира като доцент, какъвто е и до настоящия момент. Междувременно, през 2015 г. той придобива образователната и научна степен „доктор“, а през 2018 г. и научната степен „доктор на богословските науки“. В годините кандидатът води упражнения и чете лекции по *Църковно право, Устройство и управление на БПЦ, Въведение в църковното брачно право, Римскоправни принципи и институции в регламентацията на църковното право* и др. Както се вижда от тематиката на водените от доц. Д. Николчев курсове, както и от заглавията на публикациите му, интересите му се разполагат в интердисциплинарното поле между богословието, правото и историята. В периода 2012 – 2015 г. доц. Николчев е

хоноруван преподавател и във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“. Бил е и гостуващ преподавател по програмата „Еразъм“ в университета на гр. Търнава, Република Словакия. Доц. Николчев има до този момент и трима успешно защитили докторанти. Всичко това очертава профила му на един изграден и утвърден преподавател, четящ разнообразни лекционни курсове и подготвил свои следовници в науката.

2. Научно-изследователска дейност

Броят на научните публикации и тематичните полета, в които работи доц. Николчев са впечатляващи. Той е автор на четири самостоятелни монографии, 88 студии и статии (от които 11 в съавторство), съсъставител е на научен сборник и т. н. Разбира се, предмет на настоящия анализ ще бъдат само онези от тях, които са написани след заемането на академичната длъжност „доцент“ и не са свързани с двете му докторски дисертации. Сред тях с най-голяма значимост е монографията му *История, устройство и управление на Струмишко – Драмска епархия (Беломорски дял 1941 - 1942) и Драмска епархия (1943 – 1944) през прочита на архивни документи*. С., Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2020, 366 с. С нея той допълва и разширява важен тематичен кръг от по-ранни негови проучвания върху ролята и мястото на личности като софийския митрополит Стефан, врачанския Паисий и др. в историята на църквата, но и на обществото като цяло. Тук вниманието му е привлечено от личността на неврокопския митрополит Борис, но за разлика от други негови монографии, това не е духовна биография на клирика, а опит да се погледне по-широко – към управляваната от него Струмишко – Драмска и по-късно само Драмска епархия и чрез нея върху ролята и мястото на църквата в годините на Втората световна война, върху характера на българското управление в Беломорието и т. н. Авторът построява изследването си върху значителен обем публикувани и непубликувани документи, съхранявани предимно в ДА – Благоевград и в Централния държавен архив. Освен това той стъпва и върху наличните публикации, свързани най-вече с личността на митрополит Борис. Следва да се отбележи, че през последните години, и особено във връзка с предприетите от БПЦ проучвания във връзка с евентуалната канонизация на неврокопския духовник, проучванията върху дейността му понапреднаха. Наскоро в Югозападния университет „Неофит Рилски“ – Благоевград беше защитена и самостоятелна дисертация по този проблем, която Николчев най-добросъвестно използва и цитира. Другият широко използван от автора източник, е биографията и

дневниковите бележки на проватския епископ Антоний, протосингел на Драмската епархия в годините на войната. Много често той му дава думата, за да оспори или верифицира факти, които не стават ясни от наличните документи. Както вече беше отбелязано, стремежът на автора обаче е да отиде отвъд жанра на биографията, а чрез нея да се опита да реконструира едно сурово и сложно време. Може да се заключи, че в значителна степен той е успял да постигне това. Самият поглед към случващото се в окупираните от България територии е нетрадиционен, темата не е разглеждана монографично, а и общият обем на публикациите по темата в българската историография е твърде скромни. Всичко това изправя автора пред немалко трудности, някои от които са се превърнали и в слабости на изследването. Тук само ще маркирам по-съществените, според мен. Поради работата с огромен обем от документи, на места той се е отдал на описателен емпиризъм в степен, в която сякаш самите извори водят автора, а не обратно. Изброяването на десетките църковни участъци и техните свещеници е натоварило изложението с прекалена фактология, която е излишна, читателят не е в състояние да вникне в спецификата и дори да си представи къде се намират изброяваните селища. Без надлежни карти на региона (в края е добавена една, чийто мащаб я прави напълно негодна), в този си вид изложението се е превърнало в своеобразен регистър на имена на селища и хора. Част от тази фактология спокойно би могла да бъде спестена, а нейното място да бъде запълнено от по-прецизен анализ, който да се вгледа в психологическите портрети на свещениците – командировани и местни, на взаимоотношенията между самите енорияши – българи и гърци, местни и преселници и пр. Следва да се отбележи все пак, че на места авторът е успял да постигне този ефект, внимателно е изяснил и малко известни факти около мащабите на т. нар. Драмско въстание, опустошаването на манастира Св. Богородица в планината Кушница, проблемите около собствеността на имотите на манастира на Св. Йоан Продром край Серес и т. н.

Останалите публикации, с които кандидатът участва в конкурса, се разделят приблизително по равно в жанровете *църковно право и устройство и история на БПЦ в най-ново време*. Те имат оригинален характер, нито при тях, нито при която и да е друга публикация на Д. Николчев, съм установил плагиатство.

3. Заключение

Казаното по-горе ми дава всички основания да заключа, че пред почитаемото научно жури е поставена една достойна кандидатура на утвърден вече учен и преподавател. Убедено гласувам „за“ присъждането на доц. д.б.н. Дилян Николаев Николчев на академичната длъжност „професор“ в професионално направление 2. 4. – Религия и теология (Църковно право, Устройство и управление на БПЦ) и призовавам останалите членове на научното жури, както и Факултетния съвет на Богословския факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ да подкрепи този избор.

София, 20.11.2020 г.

Член на научното жури:

/доц. д-р Михаил Груев/